

Tartalom

A sokféle mód, ahogyan az ember nemét definiálni lehet: a biológiai, a mentális, a társadalmi nem és a nemi identitás. A szexuális orientáció és a nemi szerep. A nemeket övező hagyományos kétpólusúság és annak feloldása. Normalitás és deviancia.

Megjegyzés

Közepesen hosszú és eléggé érthető téma, mely mindazonáltal új elemekkel gazdagíthatja és rendezettebbé teheti azt, ahogyan a nemekről a mindennapokban gondolkozunk. Egyúttal segíthet nyitottabbá válni általában is, és jobban elfogadni önmagunkat.

A szexualitás összetettsége

(Azonosító: 050; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Nemek

Az ember kétneműsége

A szexualitás összetettsége

Homoszexualitás

Férfi és nő

Gyerek

Társas viszonyok

Emberi gondolkozás

Egyéniség

Egyebek

Társadalom

Egység

Program

Az ember élete

1. A nem fogalma	2	—
2. A szexualitáshoz kapcsolódó nemi tulajdonságok.....	3	
3. A nemi pólusok és feloldásuk	5	1
3.1. Kétpólusúság?	5	
3.2. Pólusok, skálák és eltűnésük	6	—
4. Normális és deviáns.....	7	
Referenciák.....	9	2

1. A nem fogalma

Az ember nemét több szempontból lehet definiálni:

1) Biológiai nem

Vagyis, hogy az embernek férfi vagy női teste van-e.

Esetleg másmilyen. Bár a férfi-nő pólusok a jellemzők, mint látni fogjuk, ez és a többi fajta nem is lehet ettől eltérő.

2) Mentális nem

Vagyis, hogy a férfiakra vagy a nőkre jellemző mentális adottságai, motivációi, gondolkodásmódja, stb... van-e.

3) Nemi identitás

Vagyis, hogy az ember férfinek vagy nőnek érzi-e magát.

Ha valaki nem a biológiai (illetve társadalmi) nemének megfelelő neműnek érzi magát, azt transzneműnek nevezünk. **Transznemű többféleképpen lehet valaki:**

- Úgy, hogy **a másik nemhez tartozónak érzi magát**; például ha egy női testtel rendelkező ember férfinek érzi magát.
- Úgy, hogy valaki **bizonyos fokig férfinek, bizonyos fokig nőnek érzi magát**, azaz ebben az értelemben a férfi-nő skálán egy közbenső ponton helyezkedik el.
- Úgy, hogy valaki **egyáltalán nem érzi férfinek vagy nőnek magát**, tehát a férfi-nő skálán is kívül esik.

Lásd alább a nemi pólusok feloldásáról mondottakat.

4) Társadalmi nem

Vagyis, hogy a társadalom férfinek vagy nőnek tekinti-e az embert.

Ez tehát egy **címke**, melyet a társadalom ragaszt az egyénre, általában rögtön a **születéskor** és a **biológiai nem alapján**. (A biológiai és társadalmi nem így rendszerint egybe esik.)

Hasonló fogalom a **nemi attribúció**, azaz amikor megpróbáljuk eldönteni valakiről (mondjuk, ahogy szembe jön velünk az utcán), hogy férfi vagy nő. Ez szintén nagyrészt a **biológiai nem alapján** történik, például ahogy megnézzük, van-e melle az illetőnek. Az emberek azonban általában ruhában vannak, így a legárukodóbb jegyek rejtve maradnak – ezért aztán **más jeleket is** figyelünk, például, hogy az illetőnek milyen a testalkata, hogyan mozog, viselkedik, öltözködik. A társadalmi nem kijelölésével ellentétben az egyénre irányuló nemi attribúció **folyamatosan zajlik**, miközben a sok velünk szembe jövő ember mind eldönti, hogy fiúk vagyunk-e vagy lányok.

2. A szexualitáshoz kapcsolódó nemi tulajdonságok

Melyek nem adják a nemünket, csak kapcsolódnak hozzá.

A **nemi tulajdonságokról** általában lásd a ‘Férfi és nő’ témát. Itt csak néhány idevágó tulajdonságról lesz szó.

1) Szexuális orientáció

Vagyis, egyszerűen gondolkodva, hogy a férfiak vagy a nők hozzák izgalomba az embert.

Ám az ügy ennél azért kicsit bonyolultabb. A szexuális orientációnak van egyrészt testi és érzelmi fajtája:

- **Testi**: hogy az embert ki (vagy mi) hozza **szexuális izgalomba**. Ebben általában nagy szerepet játszik a partner biológiai neme.
- **Érzelmi**: hogy az ember kihez **vonzódik lelkiileg**. Ebben jelentős szerepet játszik a partner mentális neme.

Másrészt a szexuális orientáció **el is szakadhat a nemektől**, nemi pólusoktól. Vonzhatnak például:

- **Bizonyos fokig a nők, bizonyos fokig a férfiak** (kevert szexuális orientáció).

Továbbá:

- **A nemi pólusok között vagy a nemi skálán kívüli elhelyezkedő egyének.**

- A különféle **szexuális tevékenységek**, mint csókolózás, a hagyományos, orális vagy anális közösülés illetve a fetisizmus legkülönbözőbb árnyalatai.
- A különböző **testi jegyek**, úgy, mint a sima bőr, a hosszú haj vagy a lágy hang.
- Bizonyos **személyiségvonások**, például a becsületesség vagy a humorérzék.

Végül, a vonzalmat érző személy nemének összevetése a partner nemével határozza meg, hogy az előbbi **hetero- vagy homoszexuális-e**. (Pontosabban a vonzalmat érző személy biológiai nemének illetve nemi identitásának összevetése a partner biológiai illetve mentális nemével a hetero- vagy homoszexuális négy különböző fajtáját határozza meg.) Ezekről részletesebben lásd a 'Homoszexualitás' témában. A testi és érzelmi orientáció kettőségéhez kapcsolódóan pedig lásd a 'Párkapcsolat és szexualitás' témában, hogy a szex és a szerelem két külön dolog (főleg a férfiak számára).

2) A nemi szerep

A társadalmi nemhez rendszerint tartozik egy szerep is; vagyis, ha bennünket férfinek tekint a társadalom, akkor egyúttal ad nekünk egy ennek megfelelő viselkedésmintát, a férfi szerepet, melynek az eljátszását általában el is várja.

A férfi és nő általános szerepén kívül vannak még további, a nemhez, nemiséghez kapcsolódó **speciális szerepek** is. Például:

- A férj, apa, stb... szerepe. Ezek azt határozzák meg, hogy **férfi és nő hogyan viselkedjen a különféle viszonyaiban**.
- A gyerek, a szerelmes, az özvegy, stb... szerepe. Az ilyenek **kevésbé kötődnek az ember neméhez**; például a férfitől és a nőtől is elvárják, hogy kellő gyászt tartson, ha megözvegyül. Azért érdemes mégis itt említeni őket, mert a nemiséghez köthető viszonyokban (pl. család) merülnek föl.

Az egyik fontos **speciális szerep** az, **melyet az ember a párkapcsolatokban a másik féllel szemben játszik el**. Itt is megtalálható a hagyományos két pólus:

- A férfias: aki kiszemel, meghódít és uralkodik, amit „**butch**”-nak is neveznek.
- A nőies: aki felkínálkozik, elcsábít és aláveti magát. Ez pedig a „**femme**”.

A hagyományos férfi-nő kapcsolatokban általában a férfi viszi a férfias szerepet, a nő pedig a nőieset (bár változó mértékben és nem mindig). Érdekesebb kérdés, hogy a kevésbé hagyományos felállásokban, például a meleg párok esetén, „ki viseli a nadrágot”.

A férfi és női szerepről bővebben **lásd** a 'Férfi és nő' témában, a párkapcsolatot övező szerepekről pedig a 'Párkapcsolat és szexualitás' témában. A társadalmi nemhez (ami egy címke) és a nemi szerephez kapcsolódóan pedig lásd a 'Címkék, szerepek, identitások' témát.

A felsorolt **nem fajták és nemi tulajdonságok jellemzően együtt járnak**, megfelelnek egymásnak; azaz például a biológiai férfiak nagyrészt illetve többnyire férfi mentális nemi és férfi identitással rendelkeznek, a társadalom férfinek tekint őköt, a nőkhöz vonzódnak, és férfi szerepet játszanak.

(Amikor e kritériumok között **teljes az egyezés**, azt hívom a **hagyományos férfi és nő képnek**.)

Nem ritkán azonban nem teljes az egyezés. Különösen, az ember társadalmi neme nem mindig felel meg a mentális nemének, nemi identitásának vagy szexuális orientációjának. Ilyenkor az, amit az embertől a neme alapján elvárnak, gyakran nem felel meg annak, amilyen, vagy ahogyan viselkedni szeretne. A tolerancia szintjétől függően az ilyesmi a legtöbb társadalomban **meglehetősen nemtetszést válthat ki, az azt elszenvedőknek pedig súlyos kellemetlenségeket okozhat.**

Lásd 'Az ember kétneműsége' témában, hogy a nemünk korlátokat is állít nekünk.

3. A nemi pólusok és feloldásuk

3.1. Kétpólusúság?

Ami azt jelenti, hogy van férfi és nő, a kettő között vagy rajtuk kívül pedig nincs semmi. Ez a nemek hagyományos szemlélete.

A kétpólusúság sok mindenben megjelenik.

Így:

- **A nem fajtaánál;** például, hogy biológiailag csak kétféle test van: férfi és női, vagy, hogy nemi identitása is csak kétféle lehet az embernek.
- **A nemi tulajdonságoknál;** például hogy valaki kétféle dologhoz vonzódhat, a férfiakhoz vagy a nőkhez, illetve hogy nemi szerepből is kétféle van.
- **A férfi és nő hagyományos képében,** azaz, hogy emberből is kétféle van, az egyik csupa férfi nemi tulajdonsággal, a másik csupa női tulajdonsággal.

Ez a kétpólusúság alapvetően **a biológiai formánktól ered,** de a legtöbb **társadalom is ráerősít.** Lásd továbbá a 'Fogalmak, szimbólumok, jelentés' témában, hogy **az emberek szeretnek sarkítani,** minél kevesebb, minél különbözőbb kategóriákba sorolni a dolgokat. (Legjellemzőbben mindössze kettőbe.)

A való világban azonban számos, **a kétpólusúságnak ellentmondó jelenség** tapasztalható. Szintén több területen:

1) A nem fajtaánál

- **A biológiai nemnél** ilyenek például a nőies férfiak és a férfiak nők, illetve a hermafroditák (az olyanok, akik mindkét nemre jellemző testi jellegekkel születnek).
- **A nemi identitásánál** az olyan transzneműek, akik bizonyos fokig férfinak, bizonyos fokig nőnek érzik magukat, illetve akik egyiknek se.

- **A társadalmi nemnél** pedig vannak olyan kultúrák, melyek több mint két nemi szerepet különböztetnek meg. Egy ilyen harmadik nemet alkotnak például India, Pakisztán és Banglades hidzsrái (eunuchjai).

1

2) A nemi tulajdonságoknál

- **A szexuális orientációt illetően** lásd a fenti példákat annak elszakadásáról a nemektől, nem pólusoktól. (A kevert szexuális orientáció és társai.)
- Itt lehet továbbá említeni a **nemi szerepek** napjainkban megfigyelhető oldódását, egymáshoz való közeledését is.

2

3) A nemek és nemi tulajdonságok keveredésének példái

Az iméntiekben egy-egy dimenzióban tört meg a kétpólusúság. Keveredés alatt azt értem, amikor a különféle dimenziók *között* tapasztalható meg nem felelés.

3

Például:

- Amikor egy biológiai nő férfi identitással rendelkezik.
- Amikor egy homoszexuális eljátssza a heterót. (Vagyis a szexuális orientáció nem felel meg az eljátszott nemi szerepnek.)
- Amikor egy biológiai nő a nőkhöz vonzódik.

4

Ez a fajta keveredés egészen **egzotikus eredményekkel is járhat**. Például, mint már utaltam rá, létezhet olyan biológiai nő, aki férfi identitással rendelkezik, de közben még (belsőleg) homoszexuális is, vagyis a férfiakhoz vonzódik. A belső bonyodalmak ellenére egy ilyen személy kívülről nem is feltétlen üt el a megszokottól – ami a társadalmi elvárások szempontjából igen szerencsés a számára.

5

3.2. Pólusok, skálák és eltűnésük

A nemi pólusok elfogadásának illetve elvetésének fokozatai vannak. A szexualitás egyes formái különböző mértékig fogadják el a pólusok létét:

6

1) A pólusok megtartása

Az például, aki csupa férfi vagy csupa női nem fajtával illetve nemi tulajdonsággal bír; aki az ellenkező nemhez tartozónak érzi magát; vagy aki a saját neméhez vonzódik, az továbbra is a kétpólusú rendszerben mozog, nincs szüksége ennél tágabb térre. (Bár a társadalmi elvárásokkal ettől még lehet gondja.)

7

Szintén továbbra is pólusokban gondolkoznak azok a rendszerek, ahol több mint két társadalmi nem létezik – bár több mint két pólusban.

2) Skálák

Vagyis amikor elismerik a nemek, **nemi tulajdonságok pólusai közötti átmeneteket**, de ennél tovább nem mennek.

8

Ide sorolhatók az említett nőies férfiak, férfias nők és hermafroditák; amikor valaki bizonyos fokig férfinak, bizonyos fokig nőnek érzi magát; továbbá amikor valaki bizonyos mértékig a férfiak, bizonyos mértékig a nők iránt vonzódik.

1

3) A pólusok és skálák elvetése

Ez történik, **amikor teljesen jelentőségüket veszítik a nemek.**

Ilyen, ha valaki egyáltalán nem érzi férfinek vagy nőnek magát; vagy amikor olyan dolgok hozzák szexuális izgalomba az embert, melyek nem kötődnek szorosan a nemhez.

2

A nemi szerepek oldódása esetén annak mértékétől függ, hogy hová sorolható. Ameddig a férfi és női szerep csak közelít egymáshoz, addig a skála megmarad. Mihelyt azonban az ember neme már egyáltalán nem számít abban, hogy mit várnak tőle, a skála is eltűnik.

Lásd továbbá 'Az ember kétneműsége' témában, hogy az elmének eredendően nincs neme.

Ezek mellett pedig ott van **a nemek és nemi tulajdonságok keveredése**, ahol a kétpólusúság úgy törik meg, hogy a különféle nemi dimenziók nem felelnek meg egymásnak.

3

Ahogy a fent idézett példák rendre illusztrálják, ez történhet úgy, hogy...

- Az ember különféle **nem fajtái** nem felelnek meg egymásnak;
- A **nemi tulajdonságai** nem felelnek meg egymásnak; illetve
- A **neme** nem felel meg a **nemi tulajdonságainak**.

4

Mint látható, **a nemekhez kapcsolódó elméleti dolgok azok, amik sarkítottak**: a nem fogalmának pólusai (pl. biológiai férfi vagy nő), a nemi tulajdonságok szélső értékei (pl. a férfiak vagy a nők iránti vonzalom), valamint a férfi és nő hagyományos képe (mely csupa férfi vagy női nemet és nemi tulajdonságot tartalmaz). Ezzel szemben...

5

A valódi személyekben a nemek és nemi tulajdonságok átmenetet képeznek és keverednek egymással.

6

Illetve esetenként el is veszítik a jelentőségüket.

Hogy a világ más szempontokból sem fehér és fekete, **lásd** az 'Egyensúly (Előszó - Alapelvek)' témában.

7

4. Normális és deviáns

8

Normális az, aki **olyan, úgy viselkedik, mint a többség.** **Deviáns** az, aki **nem normális.** A normalitást és devianciát gyakran emlegetik a szexualitással kapcsolatban, de máshol is megjelenik, például az testi-lelki egészség vagy az általános viselkedés kapcsán.

Mivel a **nemiség és szexualitás** igen jelentős szerepet tölt be az ember és a társadalom életében, nem meglepő, hogy **az ilyen irányú devianciókra is kiemelt figyelem irányul.** Elég csak arra gondolni, hogy milyen érzelmeket, mekkora port kavart, amikor az ember hozzátartozójáról vagy egy-egy közéleti szereplőről kiderül, hogy homoszexuális.

Felvetődhet, hogy a normális mégsem azt jelenti, hogy olyan, mint a többség, lévén el tudunk képzelni egy „**aberrált**” **társadalmat,** ahol mindenki deviáns, abnormális. Ezt azonban vélhetőleg csak azért gondoljuk így, mert a mi többségünk nem azé a társadalomé, hanem a sajátunké, esetleg az egész emberiségé.

Hogy mi a normális, az igen tág határok között relatív.

Vagyis az adott társadalomtól, kultúrától illetve a körülményektől függ.

Néhány példa:

- Pápua Új-Guineában él a **Szambia törzs,** akik úgy vélik, hogy a férfiak spermája nem magától termelődik, hanem a fiatal fiúknak azt az idősebb (de még nőtlen) társaiktól, orális úton kell megkapniuk. Miközben ezt a gyakorlatot folytatják, nőkkel nem érintkeznek, viszont hamarosan β megnősülnek, és ezzel megszűnik a homoszexuális tevékenység.
- Az egészség kapcsán gyakran mondják, hogy „**ebben a korban ez már normális**”.
- **Embert ölni** általában **nem normális, háborúban** viszont nemhogy az, de kimondott hőstett is lehet. Lásd ehhez a 'Jó és rossz, jó vagy rossz' témában a jó és rossz, helyes és helytelen relativitását.

A normalitást azonban nemcsak meghatározza, de **gyakran el is várja a társadalom.** Ennek **megvan a haszna,** védi ugyanis a társadalom egységét és rendjét. **Ugyanakkor** tisztában kell lenni azzal is, hogy...

- Ezzel **széles körben megbélyegzik az** (általános értelemben vett, azaz nemcsak szexuális) **másságot,** pedig az erkölcsi értelemben általában nem rossz, és gyakran gyakorlati értelemben sem árt a társadalomnak.

Az emberek ugyanis a normálist hajlamosak helyesnek, kívánatosnak, a deviánst helytelennek, undorítóknak tekinteni, beállítani. Nemcsak azt mondják tehát tárgyilagosan, hogy, ha más vagy, az kárára van a társadalomnak (ami szintén csak időnként igaz), hanem azt is, hogy ha más vagy, akkor rossz vagy (ami még ritkábban igaz). Nemcsak arról van szó tehát, hogy **ott is fellépnek a mássággal szemben, ahol nincs értelme,** de arról is, hogy a fellépés módja, a **megbélyegzés, még több esetben igazságtalan.**

Példaként tekintsük a **homoszexuálisok** megbélyegzését; azt, hogy közben nem rosszabbak másoknál, sőt, sokan közülük igen értékes emberek; és hogy ahol elfogadják őket, ott sem áll meg a világ, sőt sok mindennel gazdagíthatják a társadalmat.

1

- Arra is **bőven van példa, hogy a többség a rossz, a többség cselekszik rosszul.**

Lásd a történelem számtalan példáját, ahogyan a **rómaiak** bántak a rabszolgáikkal, a **maják** véres emberáldozatait, ahogyan az **első világháború kezdetén** dalolva mentek a tömegek a csatába, vagy a **németek** lelkesedését Hitlerért. Visszatekintve szinte hihetetlen, hogy ott és akkor ez volt a normális – és elvárt.

2

- Ha valamikor **máskor** és valahol **máshol** lennénk, könnyen lehet, hogy **mást tekintenénk normálisnak**, mást várnák el és mást várnának el tőlünk is.

Mivel a normalitás relatív. Ez a gondolat segíthet nyitottabbá válni és könnyebben viselni saját devianciáinkat.

3

Ami normális tehát nem feltétlenül jó, ami deviáns nem feltétlenül rossz.

4

Különösen erkölcsi értelemben.

Egyúttal érdekes lehet körülnézni magunk körül, és elgondolkozni, hogy a normális dolgok közül mi az, ami más nézőpontból esetleg nem lenne az, illetve fordítva, ami a devianciákat illeti.

5

Lásd még ide kapcsolódóan ‘A boldogság keresése és korlátai’ témában, hogy **ami természetes, az sem feltétlenül jó**. A természetesség és a normalitás ugyanis gyakran együtt jár – többek között a szexualitás témakörében is.

6

Referenciák

- *Kate Bornstein: Gender Outlaw*

7

8